

Taktovka se přeceňuje

Ženy jsou mezi dirigenty stále ve výrazné menšině, nicméně Nikol Kraft šla za svým snem a uspěla. Absolventka hudební vědy na FF UK se prosadila v mezinárodní soutěži, má za sebou zajímavé projekty a jako dirigentka vedla několik známých orchestrů. Vedle hudby se ve volném čase zajímá o design a restaurování starého nábytku.

TEXT Jiří Novák FOTO Michal Novotný

V rozhovoru před pěti lety jste řekla, že ještě nenastal průlom, aby se ženy mezi dirigenty výrazně prosadily. Už je to jiné?

Myslím, že ta doba nastává, mění se to rok od roku k lepšímu. Já jsem z generace, která vyrůstala v 90. letech, a ještě na začátku tisíciletí byly dirigentky k vidění zřídka. V Rudolfinu a Obecním domě se konaly stovky koncertů ročně a jedinou dirigentkou, kterou jsem tam tehdy viděla, byla v roce 2005 Marin Alsop s Bournemouth Symphony Orchestra. Teď už se dirigentky objevují. Na univerzitě ve Vídni, kde jsem studovala v rámci Erasmu, bylo studentek o dost víc než u nás a mělo to velkou podporu. Na českých akademiích tolik dívek dirigování nestuduje a ještě méně jich přejde do praxe.

Čím si myslíte, že to je?

Je to souhra mnoha okolností. Myslím, že stále trochu přetrvává konvenční pohled na dirigování jako spíše mužskou profesi a že ženy musí mnohdy vynaložit více úsilí a podávat lepší výkony, aby přesvědčily. To jsou zkušenosti, které jsme diskutovaly s mými vrstevnicemi z celého světa během soutěže La Maestra v Paříži. Dále je to povolání poměrně nestabilní. Stálá angažmá jsou časově omezená a koncertování je spojeno s permanentním cestováním. Dirigentská kariéra se také rozjíždí pomaleji, ze začátku jde o příležitostné spolupráce s orchestry, málokdy se někomu povede hned získat stálé angažmá. Může se stát, že „pro přežití“ je třeba mít

ještě vedlejší zaměstnání, které s dirigováním nemusí jít snadno skloubit.

Samostatnou kapitolou je pak rodinný život. Po studiu tedy vyvstává spousta proměnných. Není to ale lehké pro nikoho a je třeba se také smířit s tím, že uplatnění zdaleka nezávisí jen na talentu. Často je víc o průbojnosti, schopnosti navazovat kontakty, mít chuť se nabízet. Existují i úspěšní dirigenti, kteří by vám řekli, že by si v příštím životě raději vybrali jinou profesi.

Vy jste uspěla v mezinárodní soutěži La Maestra a máte za sebou i známou Järvi Academy. Jaké to byly zkušenosti?

V Järvi Academy jsem se dostala do úzkého výběru 13 dirigentů a 5 dirigentek ze stovek uchazečů z celého světa. Bylo nesmírně inspirativní a povzbuzivé pracovat pod vedením dirigentské legendy Neeme Järviho a jeho syna Paava, který patří k současným dirigentským elitám. La Maestry se zúčastnilo víc než 200 kandidátek a probíjela jsem se do finálové čtrnáctky. Na základě toho jsem například dostala příležitost vystoupit v renomované Varšavské komorní opeře na závěrečném gala večeru Mozartova festivalu. Samotná soutěž v Paříži se vysílala živě do celého světa.

Jak velký rozdíl je dirigovat operu a koncert?

Velký, dirigent musí být při opeře ostražitější, protože není jednoduché koordinovat zpěváky na

MgA. Mgr. Nikol Kraft
Po studiu na Filozofické fakultě UK (obor hudební věda) odešla studovat dirigování na brněnskou JAMU a následně na Universitát für Musik und darstellende Kunst ve Vídni. Spolupracovala se Symfonickým orchestrem Českého rozhlasu, Filharmonií Brno, pražskou i brněnskou operou a s mnoha regionálními orchestry. V zahraničí s pařížským Mozartovým orchestrem, Varšavskou komorní operou, Bukurešťskými symfoniky a s německými divadly.

jevišti i orchestr. Klidně se může stát, že zpěvák špatně nastoupí nebo se ztratí, může zpívat třeba i o takt jinde... A dirigent ho musí svými gesty naměřovat zpět.

Zaujalo mě, že každý dirigent má vlastní škálu gest, kterou používá.

Každý dirigent se pohybuje jinak. Někdo je asketicky statický a jiný bývá naopak hodně rozvášněný. Na škole se učí základní dirigentská technika a ta je pro všechny stejná, je to takový mezinárodní dirigentský jazyk. Časem si každý vytvoří svůj vlastní rukopis. Jsou dirigenti, kteří se toho sys-

tému drží víc, a jsou i dirigenti, kteří vypadají, že tím akademickým školením ani neprošli a dirigují víc intuitivně. Důležitá je také dynamika samotného pohybu, čas mezi jednotlivými gesty a odraz gest.

Kdo z hudebníků zpravidla dirigenta nejvíce sleduje?

Některí hudebníci jsou na mě více napojeni očním kontaktem, což oceňuji. Není to ani tak o nástrojích jako individuálně o lidech. Ti, co mají zrovna těžší party, oční kontakt tolik nestíhají, ale vnímají vás periferně.

Když někdo hraje na triangu, tak vás asi zase tak moc neřeší, ne?

Ti mě právě pozorují velmi, protože většinu času nemají co dělat (smích).

S kým z orchestru dirigent nejvíc komunikuje?

S koncertním mistrem nebo koncertní mistrovou. Ti ovlivňují celkovou atmosféru orchestru, a pokud nejsou na vaší straně a ještě mají potřebu to dávat najevo, tak je hodně těžké cokoliv vytvářet. Ono pracovat s velkou skupinou individualit je často složité a vždy se najde někdo, kdo vás bude podporovat, a někdo, kdo třeba nebude mít problém vás shodit. Je třeba takové věci hodit za hlavu a soustředit se jen na výkon.

Před sebou máte hudebníky, ale za zády další stovky lidí v publiku. Nebyl to ze začátku nepříjemný pocit?

Člověk trochu cítí, jestli publikum dává pozor. Nebo je ta otázka myšlena, zda myslím na to, jestli mi koukají na zadek? (směje se) Musím si zkrátka víc hlídat životosprávu.

Podle fotografií na sociálních sítích dost sportujete.

Mám ráda tenis, občas si zahraju i fotbal a lyžuju. Tenis jsem hrávala i závodně a jednou jsem si dokonce na jednom dětském turnaji zahrála s Karolínou Plíškovou a Nicole Vaidišovou čtyřhru! Ale začala jsem hrát strašně pozdě, až někdy okolo dvaceti let, takže s tenisovou kariérou mi ušel vlak.

Vlastně jsem nikdy nebyla na žádném sportovním zápase jako divák. A je to škoda. Fotbalový zápas je v podstatě taky koncert, diváci okolo vytváří ohlušující atmosféru... Vždyť Bohuslav Martinů se právě tím inspiroval ve svých skladbách Half-time a La Bagarre. Může to být opravdu zajímavé.

A jakou atmosféru máte ráda při dirigování – publikum vášnivější, anebo hodně decentní, které jen sedí a nedutá?

Jsem ráda, když je publikum koncentrované a neslyším za sebou mnoho kašlán a ruchu. Vášnivý potlesk samozřejmě vnímám jako ocenění. Ani mi tolik nevadí, když se tleská mezi větami, což je považováno za faux-pas. Ale mně se líbí spontánnost. A každý potlesk se přece počítá (usmívá se).

Jak dlouho trvá naučit se celou operu nebo koncert?

Na operu je třeba několik měsíců, ideálně pro jistotu tak půl roku. Partitury se v podstatě učíte celý život. Když se k tomu vrátíte, zase to musíte obnovit v paměti a znova promyslet, je to neustálé hledání. Pořád je možné se zlepšovat a těch interpretací už bylo tolik, že najít si svou cestu není úplně lehké.

Když se připravujete na konkrétní skladbu, čím dirigentské interpretace si nejraději poslechnete?

Určitě nelze opomenout české dirigenty jako Talich nebo Kubelík. Ale ráda si českou hudbu poslechnu i se zahraničními interprety, kteří často přinášejí úplně jiný, neotřelý pohled. Například jsem byla na koncertě Andrise Nelsonse, který dirigoval Dvořákovu Novosvětskou velmi osobitým a osvěžujícím přístupem. Ta symfonie byla v jeho podání jako vyměněná.

Máte nějaký dirigentský vzor?

Zásadní dojem na mě v mládí udělal Valerij Gergijev s Orchestrem Mariinského divadla a stále se k tomu zážitku vracím, i k některým jeho videonahrávkám. Jeho autentický projev, vyzářování na pódiu a splynutí s hudbou považuji za jedinečné. Z českých dirigentů si velmi cením nedávno zesnulého Libora Peška.

Mám ráda seriózní dirigenty se silnou pódiovou přítomností. Dirigování není modeling a nemělo by sklouzávat do přehnaných hereckých kreací, což je, zdá se mi, trend dnešní doby.

Českou hudbu poslouchám na nahrávkách starší generace dirigentů, zejména Rafaela Kubelíka. Líbí se mi jeho „timing“, tempově bývá rozvolněnější než ostatní. Poslední dobou často vyhledávám nahrávky Paava Järviho, jsou precizní a koncepčně zajímavé. Mám ráda seriózní dirigenty se silnou pódiovou přítomností. Dirigování není modeling a nemělo by sklouzávat do přehnaných hereckých kreací, což je, zdá se mi, trend dnešní doby.

A které skladby máte nejraději?

Vedle české hudby je mému srdci nejbližší ruská hudba. Ruská kultura je úžasná a co se týče hudby, tak v romantismu a ve 20. století má nezastupitelné místo, které nejde opomíjet. Čajkovskij a Šostakovič byli skladatelé, na kterých jsem vyrůstala. K nim bych přidala ještě Bohuslava Martinů. Poslední roky je to také Brahms, Mahler, Sibelius...

A jaké jsou vysněné orchestry, kam by se chtěl dirigent dostat?

Každý by si chtěl zadírovat Berlinské nebo Vídeňské filharmoniky, možná také některé americké orchestry. A u nás je to samozřejmě Česká filharmonie.

Jak je to s taktovkou? Kolik jich máte, nebo kolik potřebujete?

Taktovky jsou přeceňovaná věc. To už říkal v jednom rozhovoru Libor Pešek, že jeden koncert oddirigoval s pletacím drátem od harfenistky, protože zrovna taktovku zkrátka neměl. Takže samotná taktovka není zase tak důležitá. Každopádně je jich spousta druhů, různé délky, různé materiály. Já mám nějakou lehčí příměšené délky, dřevěnou.

Dá se dirigovat i bez taktovky. Gergijev diriguje často s takovým „párátkem“, jen aby měl něco v ruce. Důležitější je způsob, jakým diriguje, než s čím. Já osobně mám taktovku ráda – je vidět z dálky, trochu se leskne, poskytuje dobrý orientační bod.

Na Filozofické fakultě UK jste vystudovala obor Hudební věda. Jak vzpomínáte na studia?

Vzpomínám moc ráda – na učitele, na atmosféru, velmi mě to tehdy formovalo. Potkávala jsem se na předmětech i se studenty z jiných oborů a fakult a utvořila jsem si tam okruh přátel, které mám dodnes. Měli jsme podobné zájmy a neutuchající touhu po vědění. Je také hezké, že náš ústav se svými absolventy stále udržuje kontakt.

Jste z hudební rodiny, čemu se věnovali rodiče?

Otec je učitel a skladatel, ale trochu to komponování nymí zanedbává. Maminka také absolvovala hudební vědu na FF UK a předtím studovala zpěv na konzervatoři, obojí trochu proti vůli rodičů, kteří měli pragmatičtější představy. Takže když jsem já přišla s nápadem dirigovat, tak mě v tom naopak

velmi podporovala. Od malička jsem přirozeně chodila do hudebky a cvičila na klavír.

Dnes hraní na klavír vyučujete, jaké jsou dnešní děti?

Různé, těch soustředěných a cvičících je menšina. Většinou chybí disciplína a vnímá to jako zájmový kroužek, na který přijdou jednou za týden a hotovo. Ale takhle to u hudebních nástrojů bohužel nefunguje. Na hodinu dostane žák jen návod, bez cvičení se nemůže posunout. Je to dost na rodičích, aby byli důslední a ochotní trávit u cvičení s dítětem i trochu svého času. Výchova je dnes zkrátka taková volnější.

Nezní vám v hlavě pořád hudba?

Záleží na tom, kolik toho zrovna mám. Pokud se na něco intenzivně připravuji, tak ano, ale už jsem v tom umírněnější než dřív. Klasickou hudbu si samozřejmě pouštím často, ale zajímá mě i populární hudba. Mám třeba dobře naposlouchané celé Radiohead nebo Michaela Jacksona. Ráda poslouchám i písně ze šedesátých let – Karla Gotta, Matadors, Martu Kubišovou... Poslední dobou ale spíše sleduji pořady a podcasty o současném dění, politice a architektuře.

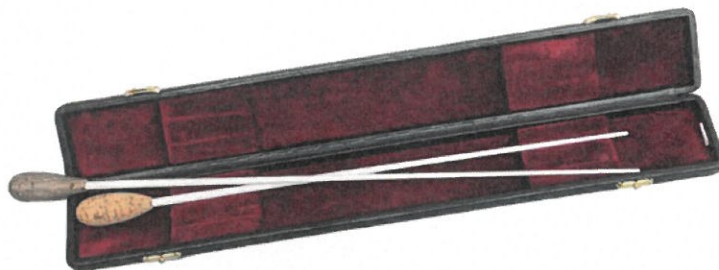
Na Instagramu máte napsáno: dirigent – sportovní fanynka – sběratelka starožitností.

Mám ráda design. Nedávno jsem si pověsila v kuchyni krásný a dnes už poměrně vzácný lustr z 60. let. Mám doma sbírku lampiček. Například ty od Ivana Jákce ve tvaru šachových figurk, protože miluju šachy. Nebo stolní lampičky od Josefa Hůrky, minimalistické, ale s nápadem a vitpem. Z nábytku si nejvíce cením komody od renomaného dánského designéra Johannea Andersena. Takové věci mě baví.

Vy se dokonce věnujete restaurování nábytku.

Když jsem rekonstruovala byt, tak jsem si původně chtěla pořídit normální moderní nábytek, ale nakonec jsem si říkala, proč kupovat něco nového, když mohu oživit staré, krásné a mnohdy i kvalitnější kousky. Máme s přítelem pronajatou malou dílničku, kde převážně retro nábytek velmi pečlivě opravujeme.

Baví mě, jak zašlou zanedbanou věc obnovím až do fáze, kdy je opravdu skoro jako nová. Dirigování je strašně postupný proces, kdy se měsíce něco učíte, máte to jen ve své hlavě, musíte to tam neustále udržovat a pilovat, ale výsledek vidíte až na koncertě. A pak to náhle vyprchá. Zatímco například u renovace staré komody pozorujete tu proměnu, docela rychle to ubíhá, a pak najednou vidíte krásný finální produkt, který tu po vás zůstane.

Dá se dirigovat i bez taktovky.
Důležitější je způsob, jakým dirigujete,
než s čím. Já osobně mám taktovku
ráda – je vidět z dálky, trochu se
leskne, poskytuje dobrý orientační
bod. Každopádně je jich spousta
druhů, různé délky, různé materiály.

Taktovka se přeceňuje **58**